

Elena Ferrante

L'AMIGA GENIAL

Infantesa, adolescència

Traducció de Marta Hernández Pibernat

La Campana

Títol original: *L'amica geniale*
© Edizioni e/o, 2011
Publicat d'acord amb Ella Sher Agència literària

1a edició: novembre del 2015

© de la traducció. Marta Hernández Pibernat
© Edicions La Campana
Avenir, 49, baixos, 08021 Barcelona
Tel.: 93 453 16 65
info@lacampanaeditorial.com
www.lacampanaeditorial.com

Disseny de la coberta: Zink comunicació
Foto de la coberta: © Getty Images

ISBN: 978-84-16457-18-2
Dipòsit legal: B. 28.572-2015
Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)
Impressió a Romanyà/Valls. Capellades (Barcelona)

ÍNDIX DE PERSONATGES

La família Cerullo (la família del sabater):

Fernando Cerullo, sabater.

Nunzia Cerullo, mare de la Lila.

Raffaella Cerullo, a qui tots diuen Lina, Lila només per a l'Elena.

Rino Cerullo, germà gran de la Lila, també sabater.

Rino serà també el nom del fill de la Lila.

La família Greco (la família del conserge):

Elena Greco, anomenada Lenuccia o Lenù. És la primogènita, després d'ella *Peppe*, *Gianni* i *Elisa*.

El *pare* treballa com a conserge a l'ajuntament.

La *mare*, mestressa de casa.

La família Carracci (la família de Don Achille):

Don Achille Carracci, l'ogre dels contes.

Maria Carracci, dona de Don Achille.

Stefano Carracci, fill de Don Achille, xarcuter a la xarcuteria familiar.

Pinuccia i *Alfonso Carracci*, els altres dos fills de Don Achille.

La família Peluso (la família del fuster):

Alfredo Peluso, fuster.

Giuseppina Peluso, dona de l'Alfredo.

Pasquale Peluso, fill de l'Alfredo i la Giuseppina, paleta.

Carmela Peluso, que també es fa dir Carmen, germana del Pasquale, dependenta de merceria.

Altres fills.

La família Cappuccio (la família de la viuda boja):

Melina, una cosina de la mare de la Lila, viuda boja.

El *marit* de la Melina, que descarregava caixes al mercat de la fruita i les hortalisses.

Ada Cappuccio, filla de la Melina.

Antonio Cappuccio, germà seu, mecànic.

Altres fills.

La família Sarratore (la família del ferroviari poeta):

Donato Sarratore, revisor.

Lidia Sarratore, dona del Donato.

Nino Sarratore, el més gran dels cinc fills del Donato i la Lidia.

Marisa Sarratore, filla del Donato i la Lidia.

Pino, Clelia i Ciro Sarratore, els fills més petits del Donato i la Lidia.

La família Scanno (la família del verduler):

Nicola Scanno, verduler.

Assunta Scanno, dona del Nicola.

Enzo Scanno, fill del Nicola i l'Assunta, també verduler.

La família Solara (la família del propietari del bar pastisseria homònim):

Silvio Solara, amo del bar pastisseria.

Manuela Solara, dona del Silvio.

Marcello i Michele Solara, fills del Silvio i la Manuela.

La família Spagnuolo (la família del pastisser):

El *senyor Spagnuolo*, pastisser del bar pastisseria Solara.

Rosa Spagnuolo, dona del pastisser.

Gigliola Spagnuolo, filla del pastisser.

Altres fills.

Gino, el fill del farmacèutic.

Mestres i professors:

Ferraro, mestre i bibliotecari.

Oliviero, mestra.

Gerace, professor de l'institut.

Galiani, professora de l'institut.

Nella Incardo, la cosina d'Ischia de la senyoreta Oliviero.

EL SENYOR. Com vulguis. No és pas l'hoste,
el maligne, que odii més. N'hi ha
que em són més enutjosos, dels esperits que neguen.
Els homes massa fàcilment es lliuren
a la inactivitat, i els haig d'acomboiar
amb un company que els punxi, a qui l'obrar
sigui congenial, com a dimoni.

J. W. Goethe, *Faust*
(Traducció, Josep Lleonart)

PRÒLEG
Esborrar el rastre

1

Aquest matí m'ha trucat el Rino, m'he pensat que voldria més diners i m'he preparat a nega'ls-hi. Però el motiu de la trucada era un altre: la seva mare havia desaparegut.

—¿Des de quan?

—Fa dues setmanes.

—¿I em truques ara?

El to li deu haver semblat hostil, encara que no estava ni enrabada ni indignada, només hi havia un puntet de sarcasme. Ha intentat contestar, però ho ha fet d'una manera confusa, desconcertat, mig en napolità i mig en italià. Ha dit que estava convençut que la mare devia estar voltant per Nàpols, com sempre.

—¿De nit i tot?

—Ja saps com és.

—Sí que ho sé, però ¿a tu et sembla normal, dues setmanes fora?

–Sí. Tu fa molt que no la veus, està pitjor: no té mai son, entra, surt, fa el que li sembla.

En qualsevol cas, havia arribat un moment que s'havia començat a amoïnar. Havia parlat amb tothom, havia fet la ruta dels hospitals, fins i tot s'havia adreçat a la policia. Res, la seva mare no era enlloc. Quin bon fill: un home gros, pels volts dels quaranta, que no ha treballat en tota la vida i només trafiqueja i malgasta. M'he imaginat l'interès que deu haver posat en la recerca. No gens. No té cervell, i al cor només hi té lloc per a ell.

–¿No deu pas ser a casa teva? –m'ha preguntat de sobte.

¿Sa mare? ¿Aquí a Torí? Ja sabia com estaven les coses, allò era parlar per parlar. Ell sí que viatjava molt, havia vingut a casa meva com a mínim uns deu cops, sense que el convidés. La seva mare, a qui en canvi hauria acollit de bon grat, no havia sortit de Nàpols en tota la vida. Li he contestat:

–No hi és, no, a casa meva.

–¿N'estàs segura?

–Rino, sisplau: t'he dit que no hi és.

–¿I aleshores on ha anat?

S'ha posat a plorar i he deixat que escenifiqués la seva desesperació, uns sanglots que de primer eren falsos i després autèntics. Quan ha acabat li he dit:

–Sisplau, de tant en tant porta't com ella voldria: no la busquis.

–Però ¿què dius?

–Ja m'has sentit. És inútil. Aprèn a viure tot sol i no la busquis més, ni tampoc a mi.

He penjat.

2

La mare del Rino es diu Raffaella Cerullo, però tothom li ha dit sempre Lina. Jo no, no he fet servir mai ni el primer nom ni el segon. Fa gairebé seixanta anys que per a mi és la Lila. Si un dia de cop i volta li digués Lina o Raffaella, es pensaria que la nostra amistat s'ha acabat.

Fa com a mínim trenta anys que em diu que vol desaparèixer sense deixar rastre, i només jo sé ben bé què vol dir. No ha tingut mai al cap una fuga qualsevol, un canvi d'identitat, el somni de refer la seva vida en una altra banda. I no ha pensat mai en el suïcidi, perquè no li agrada gens la idea que el Rino hagi de fer alguna cosa amb el seu cos i es vegi obligat a ocupar-se'n. La seva intenció sempre ha sigut una altra: es volia volatilitzar; volia dispersar totes les seves cèl·lules; que no se'n trobés mai més res. I com que la

conec bé, o com a mínim em penso que la conec, dono per descomptat que deu haver trobat la manera de no deixar en aquest món ni tan sols un cabell, enlloc.

3

Els dies han anat passant. He mirat el correu electrònic, el de paper, però sense esperança. Jo a ella li he escrit molt sovint, ella no m'ha contestat gairebé mai: aquest ha sigut sempre el costum. S'estimava més el telèfon o les llargues nits de xerrera quan jo anava a Nàpols.

He obert les meves capsos, les llaunes de galetes on guardo tota mena de coses. Poques. Vaig llençar molts objectes, especialment els que tenien a veure amb ella, i ella ho sap. He descobert que no tinc res seu, ni un retrat, ni una nota, ni un regalet. ¿És possible que en tots aquests anys no m'hagi deixat res seu o, pitjor, que jo no hagi volgut conservar ni una cosa seva? És possible.

Aquest cop li he trucat jo, al Rino; ho he fet a contracor. No contestava ni al fix ni al mòbil. Al vespre m'ha telefonat ell, sense presses. Feia aquella veu que fa quan intenta provocar un sentiment de pena.

—He vist que has trucat. ¿Tens notícies?

—No. ¿I tu?

—Res.

M'ha dit coses incoherents. Volia anar a la televisió, a aquell programa que s'ocupa de les persones desaparegudes, fer una crida, demanar perdó per tot a la seva mariona, suplicar-li que torni.

Me l'he escoltat amb paciència, i després li he preguntat:

—¿Has mirat al seu armari?

—¿Per fer què?

Naturalment, una cosa tan òbvia no li havia passat en cap moment pel cap.

—Vés a mirar-hi.

Hi ha anat i s'ha adonat que no hi havia res, ni un sol vestit de la seva mare, ni d'estiu ni d'hivern, només penjadors vells. L'he enviat a furgar per la casa. Han desaparegut les sabates. Han desaparegut els pocs llibres que tenia. Han desaparegut totes les fotos. Han desaparegut les diapositives. Ha desaparegut el seu ordinador, fins i tot els disquets vells, els que es feien servir abans, tot, totes les coses de la seva experiència com a bruixa electrònica que es va començar a espavilar amb els ordinadors al final dels anys seixanta, a l'època de les targetes perforades. El Rino estava estupefacte. Li he dit:

–Agafa't l'estona que vulguis, però després em truques i em dius si has trobat ni que sigui un mirall que sigui seu.

Em truca l'endemà, molt agitat.

–No hi ha res.

–¿Res de res?

–No. S'ha retallat de totes les fotos on sortíem junts, fins i tot les de quan era petit.

–¿Has mirat bé?

–Per tot arreu.

–¿Al soterrani també?

–T'he dit que per tot arreu. Fins i tot ha desaparegut la capsa dels documents: jo què sé, certificats de naixement vells, contractes de telèfon, rebuts. ¿Què significa? ¿Algú ho ha robat tot? ¿Què busquen? ¿Què volen de la meva mare i de mi?

L'he tranquil·litzat, li he dit que no s'amoïnés. Era improbable que ningú en volgués res, d'ell: sobretot d'ell.

–¿Puc venir a estar-me uns dies a casa teva?

–No.

–Sisplau, no aconsegueixo dormir.

–Espavila't, Rino, jo no sé què fer-hi.

He penjat i quan ha tornat a trucat no he contestat. He segut a l'escriptori.

Com de costum, la Lila ho ha volgut fer gros, he pensat.

Estava ampliant d'una manera desmesurada el concepte de rastre. Volia no només desaparèixer ella, sinó també suprimir tota la vida que havia deixat rere seu.

M'he enfadat molt.

Ja veurem qui se surt amb la seva, aquest cop, m'he dit. He engegat l'ordinador i he començat a escriure cada detall de la nostra història, tot el que encara tinc al cap.

INFÀNCIA
Història de Don Achille

1

La nostra amistat va començar la vegada que la Lila i jo vam decidir pujar per l'escala fosca que duia, un esglaó rere l'altre, fins a la porta del pis de Don Achille.

Recordo la llum violàcia del celobert, les olors d'un vespre suau de primavera. Les mares preparaven el sopar, era hora de tornar, però nosaltres trigàvem perquè per desafiar-nos ens sotmetíem, sense dirigir-nos mai la paraula, a demostracions de valor. Ja feia un temps que, tant a l'escola com al carrer, no fèiem res més. La Lila ficava la mà i el braç sencer a la boca negra d'una claveguera, i immediatament després jo també ho feia, tota angoixada, esperant que els escarbats no em passessin per sobre i que les rates no em mosseguessin. La Lila s'enfilava a la finestra dels baixos de la senyora Spagnuolo, es penjava a la barra de ferro per on passava el fil d'estendre la roba, s'hi gronxava, després es deixava anar fins a la vorera, i immediatament

després jo també ho feia, encara que amb por de caure i fer-me mal. La Lila es ficava sota la pell la punta rovellada de l'imperdible que s'havia trobat al carrer no sé quan però que guardava a la butxaca com si l'hi hagués regalat una fada, i jo observava com l'agulla metàl·lica li excavava un túnel blanquinós al palmell de la mà, i llavors, quan ella se la treia i me l'allargava, jo també me la clavava.

Hi va haver un moment que em va llançar una mirada de les seves, decidida, amb els ulls mig tancats, i es va dirigir cap a l'edifici on vivia Don Achille. La por em va deixar glaçada. Don Achille era l'ogre dels contes, tenia absolutament prohibit acostar-m'hi, parlar-hi, mirar-lo, espisar-lo, havia de fer com si no existissin ni ell ni la seva família. Al voltant d'aquell home hi havia, i no només a casa meva, un temor i un odi que jo no sabia d'on venien. Per la manera com en parlava el meu pare, me l'imaginava gros, cobert de butllofes violàcies, furiós malgrat el «Don», que a mi em suggeria una autoritat tranquil·la. Era un ésser fet de no sé quin material, ferro, vidre, ortigues, però viu, ben viu, amb un alè molt calent que li sortia del nas i de la boca. Em pensava que només que el veiés de lluny ja em llançaria als ulls alguna cosa punxeguda i roent. Si a sobre feia la bogeria d'acostar-me a la porta de casa seva, em mataria.

Em vaig esperar una mica per veure si la Lila s'hi repen-

sava i tornava enrere. Sabia què era el que volia fer, havia confiat inútilment que se n'oblidés, però ni parlar-ne. Els fanals encara no s'havien encès, i tampoc els llums de les escales. De les cases en sortien veus nervioses. Per seguir-la havia de deixar la claror blavenca del pati i entrar en la negror del portal. Quan per fi m'hi vaig decidir, de primer no hi veia gens, només vaig notar una olor de coses velles i DDT. Després em vaig acostumar a la foscor i vaig descobrir la Lila asseguda al primer esglaó del primer tram d'escales. Es va aixecar i vam començar a pujar.

Vam avançar arrambades a la paret, ella dos esglaons més amunt, jo dos esglaons més avall i sense acabar de decidir si escurçava la distància o deixava que augmentés. Me n'ha quedat la impressió de l'espatlla fregant la paret escrostonada i la idea que els graons eren molt alts, més que els de l'edifici on vivia jo. Tremolava. Tots els sorolls de passos, totes les veus eren Don Achille que se'ns acostava per l'esquena o ens sortia a l'encontre amb un ganivet llarg, d'aquells que serveixen per obrir el pit a les gallines. Se sentia olor d'all fregit. La Maria, la dona de Don Achille, em tiraria a la paella plena d'oli bullent, els seus fills se'm menjarien, ell em xuclaria el cap com feia el meu pare amb els molls.

Ens aturàvem sovint, i cada cop esperava que la Lila decidís tornar enrere. Jo estava molt suada, ella no ho sé.

De tant en tant mirava amunt, però no distingia res, només es veia la grisor dels finestrals de cada tram. Els llums es van encendre de cop i volta, però tènues, polsegosos, i deixaven àmplies zones d'ombra plenes de perills. Ens vam esperar per saber si havia sigut Don Achille qui havia accionat l'interruptor, però no vam sentir res, ni passos ni cap porta que s'obris o es tanqués. Llavors la Lila va continuar, i jo al darrere.

Ella considerava que feia una cosa justa i necessària, jo havia oblidat totes les raons possibles i no hi havia dubte que només era allà perquè hi era ella. Pujàvem lentament cap al que aleshores era el més gran dels nostres terrors, ens dirigíem a exposar-nos a la por i a examinar-la.

Al quart tram d'escala la Lila es va comportar d'una manera imprevista. Es va aturar a esperar-me i quan vaig ser al seu costat em va donar la mà. Aquest gest ho va canviar tot entre nosaltres per sempre.

2

Havia sigut culpa seva. No feia gaire temps –deu dies, un mes, vés a saber, ho ignoràvem tot, del temps, aleshores– m'havia agafat la nina a traïció i l'havia llençat al fons d'un